Integrarea copiilor cu dizabilităţi

Prof. Costache Mirela, Liceul Teoretic „Ioan Petruş'', Otopeni

De-a lungul timpului s-a constatat că dincolo de copiii cu dizabilităţi, care erau o prioritate în integrare, mai sunt şi alte categorii de copii cu cerinţe speciale în plan educaţional (copii cu dificultăţi de învăţare, tulburări emoţionale, comportamentale, copii proveniţi din medii socio-economice, culturale şi etnice defavorizate , copii sub protecţia instituţiilor, etc.) pentru care sunt necesare intervenţii şi abordări specializate, inclusiv servicii de sprijin în şcoală pentru o evoluţie pozitivă a lor în plan educativ. Conceptul de "cerinţe educaţionale speciale" reprezintă o categorie macro care include în sine toate dificultăţile de învăţare posibile ale elevilor, atât situaţiile considerate „handicap'' în mod tradiţional (mental, fizic, senzorial), cât şi cele referitoare la învăţarea specifică, cum ar fi dislexia, tulburări de deficit de atenţie sau alte situaţii de comportament, probleme psihologice, relaţionale, context socio-cultural şi dezavantaje lingvistice. Termenul tulburare de învăţare specifică se referă la o tulburare care investeşte funcţii legate de procesele de învăţare ale abilităţilor instrumentale de bază : citire, scriere şi calcul. Aceste tulburări afectează un domeniu specific de îndemânare/deprindere, dar în cadrul unei funcţionări intelectuale în cadrul normei. Acestea aparţin tot tulburărilor specifice : dislexia (tulburarea specifică a cititului), disgrafia (tulburare de scriere specifică în aspectele practice), disortografia (tulburarea specifică a scrisului înţeleasă în componentele sale metafonologice, fonologice şi ortografice), discalculia (tulburare specifică a abilităţilor de aritmetică). Succesul şcolar al unui astfel de elev presupune ca şcoala, în sinergie cu familia şi cu asistenţa medicală de specialitate (psihologi/psihiatri/pediatri), să însoţească procesul de conştientizare al elevului în ceea ce priveşte cunoaşterea abilităţilor proprii de învăţare şi utilizarea autonomă a strategiilor compensatorii.

Asigurarea climatului psihosocial

„Diversitatea" elevilor încadraţi în „cerinţe educaţionale speciale" nu implică o judecată asupra lor sau a abilităţilor lor, nici în sfera şcolară, nici în alte sectoare; fiecare persoană, de fapt, este diferită de ceilalţi şi, în acelaşi mod, fiecare persoană aflată în această categorie este diferită de oricare alt individ, pentru că are propriile caracteristici individuale, ca oricare altul. Pentru anumite aspecte ale vieţii şcolare, el ,copilul cu CES poate avea nevoie de ajutor din partea profesorilor sau colegilor , pentru alte aspecte poate contribui la realizarea unui proiect comun, datorită aptitudinilor care, în orice caz, îl deosebesc. De aceea, angajamentul fiecărui profesor trebuie să fie acela de a identifica abilităţile mai mult sau mai puţin latente ale fiecărui elev pentru a crea spaţii de predare suplimentare care pot exploata pe deplin potenţialul lor şi pot spori rezultatele pozitive şi progresele, acolo unde este posibil . Pentru a putea asigura climatul necesar desfăşurării de activităţi cu copiii cu dizabilităţi /CES este necesară muncă în 3 direcţii:

-climatul clasei în care învaţă copilul ;

-adaptarea obiectivelor copilului la obiectivele clasei;

-adaptarea obiectivelor clasei cerinţelor copilului cu dizabilitate /CES .

Climatul clasei :

Profesorii trebuie să adopte comportamente nediscriminatorii, să fie atenți la nevoile fiecăruia, să accepte diferențele prezentate de elevii cu dizabilități și să le valorifice ca o bogăție a clasei, să încurajeze structura sensului de apartenență, construirea relațiilor socio-afective pozitive.

Adaptarea obiectivelor copilului cu dizabilități/CES la obiectivele clasei

Planificarea didactică orientată spre incluziune presupune adoptarea de strategii și favorizarea metodologiilor , cum ar fi modelul didactic pentru probleme sau modelul didactic pentru concepte ori modelul de învățare rapidă sau obiective care s-au demonstrat vectori particulari de eficacitate pentru integrare, utilizarea mediatorilor didactici, utilizare de aparate și auxiliare informatice , de software și granturi specifice. Este de remarcat necesitatea ca profesorii să pregătească tema pentru acasă a copilului cu CES într-un format electronic astfel încât ele să fie accesibile pentru elevii care folosesc ajutoare și computere pentru a-și desfășura propriile activități de învățare. Este utilă cunoașterea noilor tehnologii pentru integrarea școlară ținând cont de asemenea ,de potențialul deschis de manualul electronic.

Adaptarea obiectivelor clasei la cerințele copilului cu dizabilități/CES :

Procesul de integrare se realizează prin solicitarea unei serii de schimbări, atât pentru clasă, cât și pentru elevul cu dizabilități pentru a le oferi oportunități de colaborare și ajutor reciproc. În fiecare clasă există elevi care necesită o atenție sporită și deosebită din mai multe puncte de vedere și motive:

-dezavantajul cultural și social

-tulburările de învățare specifice/și sau/tulburările de dezvoltare specifice;

- este de asemenea necesar să se acorde atenție deosebită tuturor elevilor care prezintă dificultăți care necesită intervenții specializate, individualizate care nu sunt neapărat susținute de un diagnostic medical și/sau psihologic,dar, în orice caz se referă la situații de dificultate , astfel încât să sugereze o intervenție orientată și personalizată. Panorama nevoilor este foarte largă, nu se referă doar la cauze specifice, natura lor nu este stabilă în timp deoarece pot apărea mai puțin sau să fie depășite.

Elevi

Idei de activităţi

- reducerea/amplificarea stimulenţilor vizuali sau auditivi ;
- poziţionare strategică a locului copilului în sala de clasă şi în bancă;
- excluderea materialelor care disociază atenţia *(izolarea de excitanţii interni/externi; reducerea zgomotului de fundal);*
- îmbunătăţirea acusticii în clasă;
- material de manipulare*(obiecte tactile)* ;
- jocuri de integrare în colectiv şi de cunoaştere mai bine a acestuia *(* „Patru colţuri ”,Pânza încrederii, „ Brăţara prieteniei ”, „Schimbă locul!,” etc.)
- reducerea/amplificarea stimulenţilor vizuali sau auditivi ;
- activităţi de terapie educaţională (*ludoterapia, meloterapia, terapia ocupaţională*);
- spaţiu adaptat specificului dizabilităţii;

- Servicii de asistenţă individuală.

Strategii de învăţare

- sarcini individuale diferenţiate ;
- mai multe sarcini de: *subliniere, încercuire, evidenţiere, bifare, desen;*
- lecturi ghidate, însoţite de imagini, tabele, diagrame;
- reformularea/reamintirea materiei de învăţare
- parteneriat/cooperare; sarcini/activităţi în perechi/grup;
- metode activ-participative şi practice (jocul de rol, jocul didactic, *Explozia stelară, Ciorchinele, Cubul, Turul galeriei* , etc. - adaptate)
- sisteme de comunicare auxiliare şi de suplinire;
- sprijin în gestionarea timpului*(elaborarea unui program de autoobservare/autodirijare: înregistrarea, la un anumit timp, a acţiunilor realizate: lectură, scriere, odihnă, joacă,*etc.)
- pauze mai frecvente; aplicarea tehnicilor de relaxare;
- indicatori gestuali/vizuali;
- liste de reguli/cerinţe/restricţii;
- sarcini de scurtă durată; marcarea sarcinilor realizate la un panou/agendă;
- instrucţiuni simpliste (adaptate), repetate; reformulări;
- instrucţiuni pe etape (paşi), algoritm;
- utilizarea frazelor de întroducere a informaţiei importante/de captare a atenţiei*(Acum fiţi foarte atenţi!);*
- transcrieri cuvânt cu cuvânt;
- caractere mai groase;
- liste cu litere/alfabet şi cifre;
- copii ale vocabularului important al lecţiei;
- cititul în cor;
- divizarea sarcinilor mai mari în sarcini mai mici;
- utilizarea tehnicilor mnemonice;
- oferirea unui rezumat/scheme a lecţiei/textului;
- expunerea, la tablă/poster a materialului important;
- practicarea modalităţilor de ilustrare vizuală a conţinutului celor prezentate*(întrebări – reper, cuvinte – cheie,liste de verificare, modele, imagini, scheme, schiţe, grafice,*etc.*)*
- oferirea indiciilor/paşilor consecutivi;
- jocuri pentru orientare în spaţiu, cu marcări; joc pe roluri;
- algoritmi/paşi/modele de urmat;
- format simplificat, format cu indicarea spaţiilor pentru scriere;
- repere color; coduri de culori;

Resurse

- materiale didactice stimulative şi sugestive
- riglă/alfabet/hartă în relief
- alfabetul Braille
- înregistrări audio/video
- diapozitive subtitrate
- cifre/litere/figuri/forme geometrice din plastic sau din materiale textile etc.

Evaluare

- evaluarea progresului scolar cu evaluari tematice intermediare;
- teste individualizate;
- susţinerea testului/examenului scris la calculator
- timp suplimentar
- prezenţa unui asistent individual (cadrul didactic de sprijin), care: va asista la susţinerea testului/examenului, va acorda servicii de asistenţă personal elevului,va transmite oral informaţia din test, va înscrie răspunsurile dictate de elev la itemii din test ;
- răspunsuri orale/scrise;
- înregistrări pe bande sonore;
- reamintirea condiţiilor sarcinii ;
- sisteme de comunicare auxiliare şi de suplinire;
- caractere mai groase;
- semne fondate pe diferite culori;
- format simplificat, cu indicarea spaţiilor pentru scriere;
- opţiuni informaţionale, etc.
- reducerea numărului de sarcini utilizate pentru evaluarea unui concept sau a unei competenţe etc.

Părinţi

Idei de activităţi

- întâlniri regulate în cadrul consultaţiilor individuale;
- activităţi de consultare a părinţilor privind forma de incluziune educaţională a copilului, tipurile/formele de suport individualizat (educaţional şi non-educaţional), perioada şi termenele de prestare a serviciilor de suport;
- desfăşurarea de activităţi comune părinţi-elevi-învăţător (ateliere de lucru cu diverse tematici, vizite, excursii, serbări, etc);
- implicarea în proiecte care să elimine/diminueze acţiunile de bullying (*Stop bullying*);

- lectorate despre integrarea copilului cu dizabilitate /CES, toleranță, incluziune socială;
- filmulețe tematice;
- activități cu invitați de specialitate (psihologi, profesori de sprijin, consilieri școlari)
- implicarea părinților în procesul de elaborare a P.I.P.;
- stabilirea unor modalități de monitorizare de către părinți a progresului în dezvoltarea copilului.

Strategii de învățare

- lectorate, dezbateri, mese rotunde, workshop-uri, tehnici dramatice

Resurse

Materiale : ppt-uri tematice, pliante/reviste/afișe informative, tehnologii informatizate.

- Umane: medici de specialitate, psihologi, consilieri școlari, profesori de sprijin

Evaluare

- observarea sistematică
- chestionare
- portofolii cu produsele activităților

Cadre didactice

Idei de activități

- Identificarea resurselor necesare realizării finalităților stabilite;
- oferă servicii de consultanță elevului și părinților/altor reprezentanți legali în parcurgerea demersului educațional la disciplina de studiu;
- creează cadrul relațional adecvat în clasă pentru toți (profesor-elev, elev-elev);
- participare la simpozioane/conferințe/cursuri de formare vizând integrarea copiilor cu CES;
- colaborare cu toți specialiștii implicați (profesorul de sprijin, logopedul, consilierul școlar, medicul școlar, etc) în realizarea unor activități comune;
- elaborează Planul de Intervenție Personalizat și planuri remediale;
- colaborează cu ceilalți profesori ai clasei în vederea elaborării unui plan comun de intervenție;
- identifică punctele forte și necesitățile de sprijin ale elevilor ;
- corelează proiectarea didactică (de lungă și de scurtă durată) prin stabilirea obiectivelor specifice pentru elevul cu dizabilitate / CES;
- identificarea celor mai adecvate strategii/tehnologii didactice la disciplina de studiu, care asigură progres în dezvoltarea copilului;
- determină și realizează strategii de evaluare adecvate necesităților copilului;
- predarea în echipă cu profesorul de sprijin/consilierul școlar etc.